

بررسی ادله دشمن شناسی از دیدگاه آیت الله خامنه ای

سیده کوثر حسینی

(طلبه پایه پنجم حوزه علمیه فاطمه الزهرا (س))

چکیده :

در هر زمان دشمن به شکلی وجود داشته و سعی کرده خود را به حق نشان دهد آنچه نیاز به توجه و دقت دارد بررسی پیرامون عوامل پیروزی یا شکست حق در این درگیری است، بنابراین مهمترین مسئله در این زمینه رسیدن به شناخت و بالا بردن آگاهی در برابر توطئه‌ها و ابزارهایی که به کار می‌گیرند. یکی از مسائلی که باید در این مبارزه نفس گیر همواره در نظر داشت این است که نمی‌توان و نباید با چشم بسته و بدون شناخت کافی از دشمن، امید به موفقیت در این راه داشت. اهمیت دشمن شناسی از اولین روز تاسیس حکومت نبوی و علوی به دست خاتم مرسلین (ص) و امیرالمومنین (ع) و همچنین مبارزات پیامبران پیشین خودنمایی کرده مهم‌ترین سوالی که در اینجا مطرح است آیا این مبارزه همچنان باقیست؟ و آیا این شکل از مبارزه در نظر بزرگان ما در زمان حال نیز مطرح است؟ با نشان دادن اهمیت شناخت دشمن و تحلیل رفتارهای دشمن راهکارهایی را که در این زمینه استفاده می‌کنند این آگاهی را در مردم به وجود می‌آورد که این مسئله از اهمیت بالایی برخوردار است و پیشرفت یک جامعه در گرو قرار گرفتن در مسیر شناخت دشمن است .

کلید واژه : دشمن، شناخت، بصیرت

مقدمه :

امروزه به دلیل پیچیدگی تشخیص دشمنان و تنوع دشمنی از مسائلی است که نیاز به تأمل دارد باید از جهات و نگاه‌های متفاوت بررسی شود چه بسا افراد زیادی از جمله افراد سیاسی، نظامی و عالمان دین در این باره نظرات و نگاه‌های متفاوتی بیان نموده‌اند. با توجه به حساسیت‌های چند دهه اخیر در مورد دشمنان اسلام، ایران و کشورهای اسلامی که حملاتی از جانب آنها چه از نظر نظامی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی صورت گرفته است و در مقابل پاسخ‌هایی نیز دریافت کرده‌اند

این پژوهش با توجه به این که حضرت آیت الله خامنه ای در صدر مبارزه با دشمنان اسلام و ایران و منطقه قرار گرفته اند و خود دشمنان نیز از او به عنوان فردی که توانایی مقابله با او را ندارند و نقشه ها و برنامه های آنها را خنثی می کند در تلاش است که دیدگاهها و نظرات ایشان را درباره شناخت دشمن و روش ها و چگونگی مقابله با آنان را مورد بررسی قرار دهد. با توجه به بررسی‌های انجام شده پیرامون این موضوع مقالاتی در زمینه دشمن شناسی و دشمن ستیزی در مکتب حاج قاسم سلیمانی یا دشمن شناسی و دشمن ستیزی از دیدگاه امام خمینی(ره) صورت گرفته یا مقالاتی درباره نظرات آیت الله خامنه ای درباره شناخت دشمن نگاشته شده اما از این جهت که ادله‌هایی از سوی ایشان مورد بررسی قرار بگیرد مقاله ای در دست نیست.

۱. مفهوم شناسی :

۱,۱. دشمن آنکه بدخواه دیگری است، عدو، خصم، مخالفت دوست محب، (دکتر محمد معین، فرهنگ فارسی،

ج ۲، ص ۸۵۳۷). بدخواه، عدو، خصم، ضد دوست، کسی که زیان و بدی کسی دیگری را بخواهد و کینه از او در دل داشته باشد دشمن وی خوانده می‌شود (فرهنگ عمید، دکتر حسن عمید، ج ۱، ص ۹۵۳)

۱,۲. بصیرت: بینش، بینایی، دانایی، زیرکی، عقل، شاهد و حجت (فرهنگ عمید، دکتر حسن عمید، ج ۱، ص ۳۶۰). بینش،

بینایی، دانایی، زیرکی، هوشیاری، یقین، برهان، قاطع و در اصطلاح: عبارت است از قوه قلبی که به نور قدسی روشن باشد و با آن قوه شخص حقایق و بواطن اشیا را ببیند همانطور که نفس به وسیله چشم صور و ظاهر اشیا را می‌بیند، حکما قوت بصیرت را ((عامله نظریه)) یا ((قوه قدسیه)) می‌نامند. جمع بصائر: روشن بینان، روشن دلان، بینایان (دکتر

محمد معین، فرهنگ فارسی، ج ۱، ص ۴۳۵)

۱,۳. شناخت: اسم مصدر شناختن، شناسایی، آشنایی، فهم و دریافت علم و معرفت (فرهنگ عمید، دکتر حسن

عمید، ج ۱، ص ۱۳۲۵، دکتر محمد معین، فرهنگ فارسی، ج ۲، ص ۱۴۴۵)

۲. ضرورت شناخت دشمن :

از اساسی‌ترین شرایط موفقیت در تمامی عرصه‌ها شناخت دشمن است، در عرصه طبیعی آدمی تا آنجا که دشمن را شناخته در دفع آن کوشیده و به موفقیت دست یافته، ولی همین انسان ضربه‌های فراوانی از دشمن ناشناخته خود خورده است به عنوان نمونه انسان از زمانی که دشمن به نام میکروب را شناخت به آسانی توانست در پی دفع آن برآید و چون نتوانسته سرطان را بشناسد هرروز قربانی‌های فراوانی در این عرصه می‌دهد شناخت دشمن نیز در عرصه‌های مختلف از جمله فردی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و غیره نقش کلیدی و مهمی را دارد.

۲,۱. شناخت دشمن در نگاه قرآن

یکی از مسائلی که در قرآن تاکید بسیاری بر آن شده مسئله شناخت دشمن است چنانچه در قرآن بیش از ۱۵۰۰ آیه درباره دشمن شناسی بیان شده است و این نشان از تاکید بسیار قرآن بر این مسئله است چرا که وقتی انسان دشمن خود را بشناسد بهتر می‌تواند با آن مقابله کند. در قرآن دشمنی‌های مختلفی برای انسان ذکر شده که مهمترین آنها دشمن قسم خورده انسان ابلیس است، بر این اساس قرآن راهکارهای مختلفی برای مقابله با آنها ذکر کرده است با توجه به اینکه در این پژوهش مجالی برای آوردن همه آیات نیست به صورت نمونه چند آیه را ذکر می‌کنیم.

سوره انفال آیه ۳۰ از مکر و حيله دشمنان صحبت می‌کند که چگونه دشمنان قصد دارند مومنان را از مقصود و قصد اصلی خود بازگردانند که از آن به عنوان مکر مذموم یاد شده (تفسیر المیزان)

که این دشمن راهکارهایی را هم در پیش می‌گیرد که قرآن صریحاً به آنها اشاره نموده:

أ) نشر اکاذیب و پخش شایعات که در آیه ۱۴۴ سوره انعام خداوند می‌فرماید: هیچ کسی از شما ستمگر نیست مگر اینکه شما به دروغ به خدا افترا بستید که بدین وسیله مردم را بدون علم گمراه کنید، در آیه ۶ سوره لقمان نیز به سخنان یاهو و سرگرم کننده اشاره دارد که مردم را از روی نادانی و بی دانشی از راه خدا گمراه کنند، خداوند می‌فرماید: برای آنان عذابی خواهد بود (تفسیر المیزان)

ب) اختلاف افکنی که در آیه ۴ قصص خداوند داستان فرعون را بیان می‌کند که چگونه مردم را دسته دسته و گروه گروه می‌کند تا هر یک به قدر ارزش وجودی و وزن اجتماعی خود بهره‌مند شوند در حالی که خداوند همه قبایل و دودمان‌ها را به طور مساوی از هستی بهره داده و دین خدا و هدایت را برای همه انسان‌ها مقرر کرده، به همین دلیل فرعون را از مفسدین می‌خواند چرا که انسانیت را به سوی هلاکت و نابودی می‌کشاند. (تفسیر المیزان)

ت) ترویج فرهنگ استعماری و تضعیف روحیه مسلمانان که در آیه ۸۳ سوره نساء چگونگی تضعیف روحیه مسلمانان و ترساندن آنان از دشمنان را بیان می‌کند و خداوند نیز با نزول این آیات هشدارهای لازم را به پیامبر و مسلمین ارائه می‌دهد.

مسلمانان با بهره‌گیری از آیات قرآن که صریحاً دشمن و راهکارهای آن را برای آنان مشخص نموده را بشناسند و در مسیر خنثی کردن راهکارهای آنها برآیند.

۲،۲. شناخت دشمن در نگاه روایات

همانطور که قرآن به شناخت دشمن تاکید کرده ائمه ما نیز با الگو گرفتن از قرآن به این مسئله تاکید کرده‌اند و روایات بسیاری در این زمینه بیان شده است در روایتی از پیامبر گرامی اسلام (ص) می‌خوانیم (الا و ان عقل الناس عبد عرف ربه فعطاه و عرف عدوه فعصاه) آگاه باشید اقل‌ترین مردم کسیست که خدایش را بشناسد و از او پیروی کند و دشمنش را نیز بشناسد آنگاه نافرمانی‌اش کند (بها الانوار، محمد تقی مجلسی، ج ۷۷، ص ۳۶) در حدیث دیگری از پیامبر آمده است مردم اگر ده چیز را می‌شناختند سعادت دنیا و آخرتشان تامین می‌شد یکی از آنها شناخت ابلیس و یارانش می‌باشد (سفینه البحار، عرف) امام علی علیه السلام در نهج البلاغه شناخت دشمن را رمز بینش می‌داند ((واعلموا انکم لن تعرفوا الرشد حتی تعرفوا الذی ترکه و لن تاخذوا بميثاق الکتاب حتی تعرفوا الذی نقفه و لن تمسکوا به حتی تعرفوا الذی نبذه و.....)) بدانید که رشد در نمی‌یابید مگر رشد و انهادگان را بشناسید و هرگز به کتاب خدا چنگ نمی‌زنید مگر که فروکننده را بشناسید (نهج البلاغه خطبه ۱۴۷)

در روایت دیگری از امام علی (ع) که می‌فرماید: کم خطرناک‌ترین دشمن دشمنی است که آشکارا مخالفت و کینه توزی و ظلم و ستم خود را نشان می‌دهد و خطر چندانی ندارد زیرا این دشمن به راحتی شناخته می‌شود و می‌توان تا حدودی با او مبارزه کرد مانند مبارزات ایران با عراق در ۸ سال دفاع مقدس که عراق به صورت آشکارا به ایران تجاوز کرد، یا مبارزه ایران با آمریکا که به صورت آشکارا با ایران در تراحم است. اما آنچه در زمان امروز خطرناک است و جامعه اسلامی باید مراقب باشد که از این نظر ضربه نخورد ناآگاه بودن مردم در برابر شناخت دشمن که در روایات به این نکته تاکید شده است. و امام علی (ع) در این زمینه می‌فرماید: بدترین دشمنان کسی است که عمیق‌تر بوده و کیدش را مخفی می‌کند (مستدرک نهج البلاغه ص ۱۵۷)

این گونه مسائل در صدر اسلام و در زمان حضرت علی (ع) نیز بوده چون مردم از واقعیت افراد دروغگو و منافق آگاه نبودند و ضربه‌های فراوانی را متحمل می‌شدند. پس شناخت دشمن مسئله‌ایست مهم که از دیرباز بزرگان دین ما به آن شاره کرده‌اند و در زمان حال نیز چیزی از اهمیت داشتن مسئله کم نشده بلکه افزون نیز شده است.

درک و شناخت دشمن شرط اول مبارزه است و تحلیل آگاهانه می‌تواند درک عمیقی از فعالیت‌های گسترده دشمن چه به صورت پنهان و چه به صورت آشکارا داشته باشد و باید در این زمینه از تلاش وسیع و استفاده از شیوه‌های پیچیده تبلیغ برای تغییر نظر مردم در خصوص دشمن غافل نشد که در آیات قرآن و روایات به آن تاکید بسیاری شده است.

۲،۳. شناخت دشمن از نگاه آیت الله خامنه‌ای

ایشان همواره به مسئله دشمن و شناخت آن حساسیت نشان داده و بارها در سخنرانی‌ها و مجالس و کتاب‌هایی که تالیف کرده‌اند مسئله دشمن شناسی را از جمله مسائل مهم جهان اسلام برشمرده‌اند، ایشان این مسئله را از زمان پیامبر و ائمه مورد تحلیل قرار داده‌اند و اینگونه بیان می‌کنند که ائمه معصومین ما در هر شرایط و برهه‌ای از زمان دست از مبارزات با دشمن برنداشته‌اند و با آگاهی که از دشمن زمان خود داشته‌اند متناسب با آن مبارزات خویش را پیش گرفته‌اند این مبارزه در برخی از شرایط با سکوت و علنی نکردن قیام مانند سکوت ۵ ساله امام علی (ع) و یا به صورت آشکارا و علنی کردن قیام مانند قیام امام حسین (ع) در برابر سپاه یزید و گاهی به صورت مخفیانه از طریق دعا مانند امام سجاد (ع) و برخی اوقات با پرورش یاران و اصحاب و علم آموزی مانند امام باقر (ع) و امام صادق (ع) با دشمنان خود مبارزه کرده‌اند. (آیت الله خامنه‌ای - سید علی - هم‌زمان حسین - ص ۸۷)

این مبارزه به شکل‌های مختلف، نشان از شناخت صحیح دشمن توسط ائمه در دوران‌های مختلف و به کارگیری روش‌های مبارزه متناسب با هر دشمن است.

حضرت آیت الله خامنه ای می‌فرماید: دشمن را هوشیارانه بشناسید، دشمن را در هر لباسی بشناسید، دشمن را زیر قاب هرگونه کلمات بشناسید، با دشمن به وسیله نام خدا و یاد خدا مقابله کنید که نام خدا و یاد خدا و اتکال به پروردگار دشمنان را که در جهت شیطانی هستند دچار هیمت خواهد کرد. (آیت الله خامنه ای - سید علی - شناخت دشمن و روش‌های مقابله با آن - ص ۵۶)

سخن ایشان نشان می‌دهد که دشمن را باید در هر زمینه‌ای نظامی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، فردی و اجتماعی شناخت و راهکارهای مبارزه با هر کدام را به دست آورد که اصلی‌ترین راهکار مبارزه با دشمن را یاد خدا و توکل بر او می‌داند.

۳. شناخت دشمن

هیچ ملتی در دنیا وجود ندارد که دشمن نداشته باشد مگر اینکه ارزش وجودی نداشته باشد ملتی که راهی دارد، هدفی دارد، کار می‌کند و تلاش می‌کند دشمنانی هم پیدا می‌کند همه افراد جامعه باید بدانند توطئه‌های دشمن تمام نشدنی است و بزرگ و کوچک، زن و مرد، عالم و جاهل همه باید خود را به این شناخت برسانند و آماده مبارزه با دشمن باشند، اهل جهاد باشند و هر کجا که هستند آنجا را سنگر بدانند.

۳.۱. شناخت فردی

تک تک افراد جامعه این وظیفه به دوش آنهاست که نسبت به مسئله دشمن و شناخت آن تلاش خود را به کار گیرند چرا که اگر به این مسئله حساس نباشند دشمن را به اهداف خود نزدیک کرده‌اند و زمینه غلبه دشمن را بر جامعه خود فراهم کرده‌اند.

در این زمینه افراد جامعه باید ترس را از خود دور کرده زیرا که ترس باعث اختلال در فهم درست و شناخت صحیح می‌شود چرا که ترس از مال و ترس از جان و ترس از آبرو انفعال در مقابل دشمن را فراهم می‌آورد و گاهی انسان به خاطر این ترس‌ها نمی‌تواند به شناخت صحیحی برسد. یکی دیگر از عواملی که باعث افزایش شناخت افراد جامعه در برابر دشمنان می‌شود ضرورت تقواست. اگر انسان محاسبه را به خدا واگذار کند به جای قضاوت‌های دیگران، ترس از مال و جان، حرف و آبرو تقوای الهی را پیشه کند می‌تواند در مسیر مبارزه با دشمن قدم بردارد و این یعنی تقوا. (سید علی خامنه ای - نقشه نقشه بر آب - جلد ۱ - ص ۱۸۵)

تک تک افراد جامعه مسئولند آگاهی خویش را نسبت به دشمن افزایش داده که بی‌بصیرتی و بی‌آگاهی باعث می‌شود افراد جامعه با برخی استدلال‌ها ذهن انسان را قانع کنند، که فرد می‌تواند با دانش و آگاهی و بصیرت خود را در مقابل این استدلال‌ها مجهز کند و حتی بتواند استدلال‌ها و تحلیل‌های درست در این زمینه ارائه دهد.

۳.۲. شناخت اجتماعی

مهمترین عامل در مبارزه با دشمن رسیدن به فهم و بصیرت جامعه در مسئله شناخت دشمن است اگر یک جامعه به درستی دشمن را تشخیص دهد در مسیر درست قرار می‌گیرد و اهداف جامعه خود را در این مسیر قرار می‌دهد بنابراین جامعه باید بصیرت خود را افزایش دهد. دانشگاهیان، فرهنگیان روحانیان در این زمینه نقش بسزایی دارند و باید این شناخت و بصیرت و آگاهی را به جامعه تزریق کنند.

جامعه باید به مسئله بصیرت و آگاهی اهمیت بدهد، بصیرت در هدف، بصیرت در شناخت دشمن و بصیرت در مواجهه با دشمن این بصیرت‌ها لازم است، وقتی بصیرت بود آن وقت می‌دانید دشمن شما کیست و چه ابزارهای لازمی را با خود بردارید و چه می‌خواهید بکنید وقتی با بصیرت در مقابل دشمنان وارد میدان مواجهه شدید غلبه با شماست، حضرت علی(ع) در جنگ صفین وقتی طرف مقابل احساس می‌کرد شکست می‌خورد برای اینکه جنگ را متوقف کند قرآن‌ها را بر سر نیزه کرد یک عده آمدند دور امیرالمومنین(ع) را گرفتند و فشار آوردند که باید تسلیم شوید و جنگ را تمام کنید این‌ها قرآن را مطرح کردند که کار عجیبی بود حضرت فرمودند: شما اشتباه می‌کنید این‌ها را نمی‌شناسید این‌ها به قرآن اعتقادی ندارند من این‌ها را می‌شناسم، و یاران امام گوش ندادند و دنیای اسلام خساراتش را دید.

اسلام به ما می‌گوید باید جامعه اسلامی با دستور اسلام اداره و هدایت شود و زندگی کند اسلام می‌گوید با دشمنان معترض بایستی با قدرت برخورد کرد اسلام می‌گوید فریب دشمن را نباید خورد که یکی از اهداف دشمنان این است که می‌خواهند یک ملت و یک کشور از ابزارهای اقتدارش تهی دست شود که یکی از این ابزارها ایمان و عزم راسخ در برابر دشمنان است.

یک ملت باید با انگیزه برخاسته از ایمان در برابر دشمنان بایستد و این ایستادگی با زور و دستور نمی‌شود بلکه باید خود افراد جامعه به این شناخت و بصیرت و ایمان برسند و در مقابل دشمنان هوشیار بوده و یک مبارزه صحیح منطقی و معقول داشته باشند. (سید امیر پور فاضلی - شناخت دشمن و روش‌های مقابله با آن از نظر امام خامنه‌ای - ص ۱۸۰)

۴. تاثیرات شناخت دشمن

با توجه به اهدافی که دشمنان دنبال می‌کنند مهم‌ترین آنها مسلط شدن بر جوامع مختلف است که رسیدن یک جامعه به این شناخت می‌تواند توطئه‌های آنها را خنثی کند.

یکی از اهدافی که دشمن دنبال می‌کند تخریب وحدت ملی و یکپارچگی یک جامعه است، دوم تخریب ایمان و باورها و اعتقادات یک ملت، سوم تخریب روح امید و آینده در ذهن مردم است. وقتی یک جامعه این اهداف دشمن را شناخت در مسیر الهی قرار می‌گیرد که خداوند در قرآن نیز می‌فرماید: (واعتصموا به حبل الله جمیعاً) به ریسمان الهی چنگ زنید (سوره آل عمران آیه ۳) یکی از این ریسمان‌ها ایجاد وحدت در جامعه است که این وحدت باعث شکست دشمن و خنثی کردن توطئه‌های دشمن در پیشبرد اهداف خود در جامعه اسلامی می‌شود. دشمن از طرق مختلف سعی در برهم زدن این وحدت دارد که احاد جامعه از دانشگاهیان، فرهنگیان، نخبگان، روحانیون تا عوام مردم جامعه باید به شناخت کافی در این زمینه برسند تا راه نفوذ دشمن را ببندند.

یکی دیگر از نقشه های دشمن ایجاد مشکلات اقتصادی در کشور از طریق تحریم اقتصادی، مجازات شرکت ها و تبلیغات گسترده ای که در این زمینه انجام می دهد دشمن تمام تلاش خود را به کار میگیرد که به تجارت و اقتصاد یک کشور لطمه وارد کند که در این زمینه حضرت آیت الله خامنه ای بیان می کنند که دشمن در برابر ملت ایران تلاش های فراوانی را انجام داده اند همانطور که دشمن جلوی خط لوله ای که فلان کشور می خواهد از کشور ما عبور دهد را می گیرند. یا اینکه به دروغ شایع می کنند پسته ایران سرطان زاست. در باب صنایع غیر نفتی به هر روشی که می توانند بازارها را اشباع می کنند، به طور خلاصه مشکلات اقتصادی را برای کشورها درست می کنند یا نسبت به مسائل اقتصادی بزرگنمایی می کنند .

دشمنان نه تنها در زمینه فرهنگی و اقتصادی بلکه در زمینه های نظامی و اجتماعی نیز مشکلاتی را به وجود می آورد که اگر یک جامعه نسبت به این تبلیغات و بزرگنمایی ها آگاهی لازم را داشته باشد اهداف دشمن را بشناسد و بداند که دشمن از چه ابزارهایی برای ضربه زدن به آن ملت استفاده می کند می تواند در مسیر شناخت صحیح دشمن قرار بگیرد و از تاثیرات دشمن و سلطه او بر ملت و کشور جلوگیری نمایند.

نتیجه گیری :

با بررسی سایر مقالات و مقاله حاضر که در پی آگاهی دادن و شناخت به افراد جامعه با توجه به اهمیت مساله که از دیرباز هم مورد توجه بوده و در قرآن، روایات و نظر بزرگان به خصوص حضرت آیت الله خامنه‌ای مورد بررسی قرار گرفته است و راهکارهایی نیز برای شناخت دشمن و مقابله با آن به دست آمده است.

با توجه به تفاوت های موجود در مقاله حاضر که از جهت بررسی شناخت دشمن در قرآن، روایات و دیدگاههای مختلف و ارائه راهکارهای برای رسیدن به شناخت صحیح و قرار گرفتن افراد جامعه در این مسیر می توان تا حدی این شناخت را در جامعه ایجاد کرد و مهم بودن مساله شناخت دشمن و روش مبارزه با دشمن را بیان نمود.

منابع :

- ۱- قرآن
- ۲- نهج البلاغه - فهرست غرو - ۲۳۹
- ۳- نهج البلاغه - خطبه ۱۴۷
- ۴- تفسیر المیزان - علامه طباطبائی
- ۵- بحار الانوار - محمد تقی مجلسی - جلد ۷۷- ۱۷۹ - والحیاه - جلد ۱ - ۳۶
- ۶- سفینه البحار - عرف
- ۷- انسان ۲۵۰ ساله - آیت الله خامنه ای
- ۸- نقشه نقش بر آب - آیت الله خامنه ای
- ۹- شناخت دشمن و روشهای مبارزه با آن از منظر آیت الله خامنه ای - سید امیر پورفاضلی - نشر تهران انقلاب اسلامی ۱۳۹۳
- ۱۰- مقاله دشمن شناسی و دشمن ستیزی در پرتو فرهنگ شهید سلیمانی
- ۱۱- همزمان حسین - آیت الله خامنه ای - انتشارات انقلاب اسلامی - چاپ سی ام
- ۱۲- فرهنگ فارسی معین - دکتر محمد معین - چاپ دیبا - جلد اول
- ۱۳- فرهنگ عمید - دکتر حسن عمید - جلد دوم